

Прехласнати слушаха учениците на Павлович вдъхновеното слово на учителя си, малки и големи, дори и учениците на Емануил Васкидович идеха от старото „Елино-греческо школо“ в „Горната махала“, за да чуят нечувани до тогава думи:

„Който успее в тоя толко потребен език и научи го совершенно, молим му ся со слези да неунищожава своя род българский, именуващися, каквото много безумни правят, грек. Но защо да ся наречеш грек, о безумний и несмислени човече? Защо са греците по-славни от българете ли? За това ще речеш. Но ако те питам отгде са греците по-славни? Как ще ми отговорим? От учението. Но кога от учението бива славата, ти всуе именуващся грек ако не си учен. И всуе не се именуващ българин, ако си учен...“

Тия думи никога не ги забравиха ни Петко Рачов, ни Драган Цанков, ни Антон Кирияк Цанков, нито Николай Катранов, нито хилладите младежи, минали през прочутото Свищовско училище. И всеки, според силите си, се мъчеше да следва завета на прославения даскал, който не само поучаваше, ала вършеше на дело това, на което учеше другите:

„За да се разпрострае навсякъде просветата, книгите ни трябва да се турят на щампа. А за това трябва да иждивения тежки, които нити аз имам, нити из сокровищата на богатите да извлечем можем. Понеже за едно такова добро, което може да ползува българското общество, они затварят своите сокровища и отварят ги или кога предлежи да се разточава за суетни вещи, или кога требе да се притури Йоше. И така они убо сокровиществуват, а сирота България лежи в темнота непросвещена...“

А най-малко ги забравяше вторият син на даскала.

Така ли изпълняваше той завета на баща си? Като пише сметки за да увеличава „сокровището“ на богатите търговци? И страстен копнеж да направи нещо, да твори, да рисува цял го изпълни. Озърна се. Старият слуга беше вече премел и отворил прозореца